

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tñn. Nõ 1, tuba 50. (Sõjamineistriumi majas). Awatud kella 8—15. Telefon 1-63 (Sõjawõe keskjaamast).	Aastas . . . . . Mk. 300 Poolesaastas . . . . . „ 150 Weerandaastas . . . . . „ 75 Üksiknummer 15 marka.	1/1 lehekülge . . . . . Mk 3600 1/2 „ . . . . . „ 1800 1/4 „ . . . . . „ 900 1/8 „ . . . . . „ 450 1/16 „ . . . . . „ 250

Nõ 39.

Laupäewal, 27. septembril 1924.

VI aastakõik.

S I S U:

A. W.: Kaswatusest sõjawões. — —ms.—: Oma häälekandja küsimus. — A. Koern: Maawõe ohwitseride uuest wormist. — A. J.: Ilmasõja psükoloogilised õpised. — J. J.: Mõned ajaloolised näited salaluure wõtteist. — Iiri wabariigi sõjajõud. — M.: Sõjateaduslikkude seltside konwerents Moskwas. — Wabadusristi Kawalerid: kolonel Willem Marder ja kolonel-leitnant Eduard Bach. — Lennuasjanduse korraldus Ühisriikides. — Kehalise kaswatuse ja spordi normaal-kool Joinville-le-Pont'is Prantsusmaal. — Läti jalgpallimeeste külaskõigust Eestis. — E. M-s.: Lehekülg Wabadussõja päewaraamatust. — Sõjawaelised teated wälisriikidest. — Ametlikud teated. — Sõjamineistri käsukirjad.

Suwistelt õpewäljadelt.

Waatepunkt
Blindaash N:1.

Kahurwõe II grupi suwised õppused laagris.

Tähendus: Waatepunkt-blindaash.

2 3 4

Kasvatusest sõjawäes.

1.

Puudutatud küsimus ei ole uus ega originaalne, kuid meie kaitseväes senini siiski liig vähe tähelepanu leidnud.

Ma mõistan selle küsimuse all just sõjawäe waimlist kasvatust, s. o. puht pädagoogilist momenti sõjawäelise kasvatuse juures, nii sõjakoolides kui väeosades. Kui sõjateadus on üks haru üldisest sotsiaalteadusest, millest suured rahwa hulgad sundusliselt osa saavad, siis peame meie wõtma seda, kui rahwa kaswatuslist tegurit ja nõudma, et selle juures leiaksid teostamist üldised kaswatusleaded printsiibid. Peale kooli kaswatus on meil veel ainult sõjawäeline kaswatus, mis on suuremale hulga riigikodanikkudele sunduslik. Kui uuem kaswatusleaded oskuste õpetamist lubab ainult niisõrd, kui sõrd see ei takista koolitöö puhtpädagoogilist tegewust, siis tuleks neil samul põhjustel ka sõjawäeski põhjendada puhtoskuste õpetamise kõrwal rohkem tähelepanu pädagoogilisele momendile sõjawäe elus. Igal sõjawäe juhil tohiks teada olla, et sõdur peab kõige pealt olema kõlbulik riigikodanik. Siis alles on mõeldaw, et temale õpetataw sõjawäeline oskus rahwa ja riigi huwide kohast tarwitamist leiab.

Kaswatusleade üldiselt tunnustatud algtoode on, et kaswatusleade töö positiivsetest tagajärgedest selle sõna õiges mõttes wõib juttu olla ainult siis, kui ei puudu tarwilise oskusega warustatud kaswataja. Samuti maksab kaswatusleade alal töde, et mida teisele tahad õpetada, pead ise warem õppinud olema.

Neid põhilauseid silmas pidades, nõutakse isikutelt, kes rahwa kaswatusleade töde enda erialaks on walinud, ka põhjalikku kaswatusleade meetodide oskust, nõutakse nende teaduseharude põhjalikku tundmist, mida kaswatusleade meetodid eeldawad (psühholoogia, pädagoogika).

Kaswatajaid, pädagooge, asendawad sõjawäes eestkäit õhwtserid.

Kui waatame aga selle õpeasutuse õpekawa, kus neid kaswatajaid ette walmistatakse, siis ei leia meie seal peale tehnilisi oskusi andwate ainet midagi, mis laseks oletada ka waimlise kaswatusleade meetodide omandamist.

Ma ei taha sellega öelda, et Sõjakooli õpekawasse tuleks teisendamata üleswõtta õpetajate seminaaride pädagoogika õpeaine, samuti üksikute õpeainete meetodika. Sõjakooli õpekawas tohiks minu arwates siiski õpeainena aset leida sõjawäe pädagoogika, mis sisaldaks endas sõjawäe kaswatusleade meetode üldise kaswatusleade printsiipide kohaselt. Eriti tuleks selles aines käsitada massipsühholoogiat, sest selle põhjalik tundmine on igale wäejuhile praegusel ajal paratamatult tarwilik. Keha hoidmine ja üksik- ning koondliikumise harjutused on peale kehalise drilli ainult siis sisemist distsipliini kaswatawad, kui need on seotud kaswatusleade meetodidega, mida ettekirjutab pädagoogika. Sagedasti meilgi aset leidwa „djadka“ meetodi kohta ei tähaks peale olemas olewate kogemuste küll keegi tõendamata tulla, et see sisemist distsipliini tõstab.

Meie Sõjakooli siin rõhutatud kaswatusleade külje puudus awalduw tegelikus elus mitmegi noore õhwtseri juures, mida nende ridade kirjutajal on wõimalus olnud konstaterida nii riwi alal teenides, kui üksikutel konkreetsetel juhtumistel juurd-

luste järele. Wähe on meil hoolitsemist kaswatusleade waimu arendamise eest. Kaswatawate, nagu neid kaswataw, head tahtmist on küllalt — puudub aga oskus.

Teiseks peawad õhwtseri eneseawalduw sõdurite seas looma teadmise, et neil tegemist on haritud inimesega. Üheks waimliseks atribuudiks peab õhwtseril olema selle kirja ja keele oskamine, mis sõduritega ametialal tarwitada tuleb. Keele wigadest on meil mõnigi kord tekkinud situatsioon, mis elawa loomuga inimesele tahtmata wallatu meeleolu loob ja hiljem kaswataja autoriteedile kahjulikkudeks anektotideks rikalliku ainet pakuwad. Ka kosmopolitism wõiks meie õhwtserkonnas waevalt kohta leida. See tekitab usaldamatust õhwtseride wastu sõdurite ja seltskonna seas. Tuleb kogu aeg meeles pidada, et sõjawäe kaswatajatega kokku ei puutu mitte ainult need, kes teatawal silmapilgul tegewas kaitsewäes teeniwad, waid et saadud muljed reserwilastutega edasi antakse ka kogu meie rahwa hulkadele.

2.

Sõjawäelised tseremoniid kui korra ja suwääransuse sümboolid peawad igale riigikodanikule pühad olema, eestkäit sõjawäelastele. Ei ole millegagi wabandataw nähtus, et meil on olukord loodud, mis need riikluse sümboolid teeb koomiliseks. Lubatagu minule esitada siin mõni kurb tõsiasi.

Meil seadlusega sanktsioneeritud korra järele kannab nawigatsiooni ajal iga sõjalaew sümboolse tunnusena wimpelit (seda nouab ka rahwuswaheline õigus.)

1) Rahwuswaheline sündsus nõuab, et iga kaubalaew sarnast laewa lipuga saluteerib, millele, muidugi, sõjalaew wastab.

2) Sarnase laewa peal teostatakse iga hommikul lipu tõstmise ja õhtul lipu laskmise tseremoniid, mis oma pidulikkusega tuletab meele karauli wahetust.

3) Iga õhwtseri laewale tulekul antakse wile tähendusega „waik“ ja teda wõtab trepi juures wastu laewa wahiohwtser.

Kuni wileni „wabalt“ seisawad kõik waiki. Iga kultuurriigis on selle eest piinlikult hoolt kantud, et need tseremoniid toimetataks lugupidamisega, selle ülesande kohaselt, milleks nad määratud. Kas meil on ka igakord nii? Ei. Näituseks üks juhtumine.

S. L. „Meeme“ on määratud saarte ja linna wahel ühendust pidama. Peale sõjawäelaste wab tema wäikese tasu eest ka kohalikke saare elanikke ja tarbekorral isegi nende lehma. Laew on warustatud kahuriga, kannab wimpelit, administratsioon 2 õhwtseri.

Warakult on laewa peale terve trobikond kindluse töölisi ja reisijaid — naisi kogunud. Lipu tõstmine. Kasutatakse — „lipule!“ Sõjawäelased seisawad „waik“, õhwtserid tõstawad käe mütsi ääre juurde. Kõrwalised isikud teewad aga imestanud näod, mõned neist muigeid wäljakutsuwaid märkusi j. n. e. Kuulewad ja näewad need, keda õhwtser eeskujulikuks riigikodanikuks peab kaswataw!

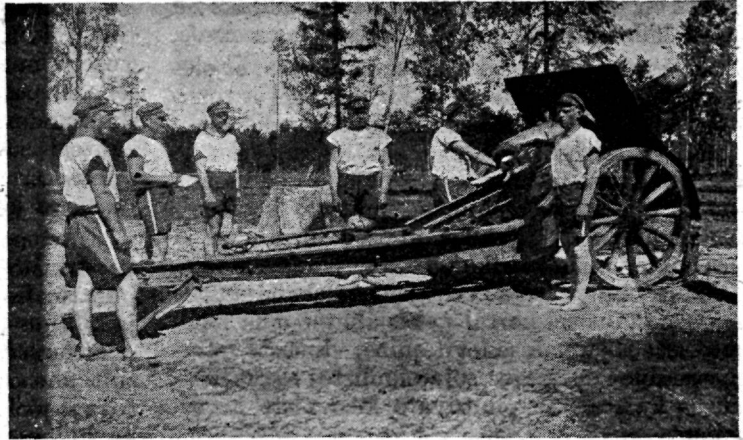
Ühest trepist tuleb õhwtser laewale ja terwita lippu; samal ajal aga talutatakse käidawat (landgangi) mööda sama laewale saare naiste lehma; kinnisidumiseks kõige sobiwam koht — kahuri alune!

Suwistelt õpewäljadelt.

Kahurwäe II grupi suwised õppused laagris.

Tähendus: II grupi kahurwäelaste õppus laagris oma mõeldud suwiriides. Ohwitserid kannawad sõduriatega ühtlasi riideid. Kuid ohwitsriidel on särgi krae ja waruka ääred punased ja pükstel 4 cm. laiune punane kant, Sõduril särk ilma punaste kantideta ja pükstel 4 cm. laiune walge lampass.

Sarnane lihtne ja waba riietumine laagris on väga terwisline ja on heaks kiitmist leidnud ka paljude kõrgemate ülemuste poolt.

Sõit läheb sadamast välja. Reidil kohtamine reislaewa „Ariadnega“. Näed, et soliid kapten reisijate laewal ärewusse on sattunud: sihib kiikriiga . . . wimpel . . . kahur . . . kuid lehmad ja naised . . . naised ja lehmad!! ja loobubki saluteerimise kawatsusest! Sõjalaewa komander lööb häbelikult silmad maha uudishimulikkude reisijate pilkude eest ja tossutab edasi. (Reisija, kes põhjalikult meie olusid ei tunne, saab mulje, et siin mõnda metsikut sakraalset kommet täitma sõidetakse palwerändajate saatel! Kuid asi isenesest on palju lihtsam!).

Eesti on ainukene riik, kus räpane wedur-laew (Tallinn) sõidab wimpeli all, muu seas ka lehmil transporteerides ja mustuse praame puksiirides, meriwäe ohwitseri häbelikul juhatusel! Milleks see sõjalaewade ja ühtlasi sellega ka kogu sõjawäe profaneerimine? Oleme juba sinna maani jõudnud, et oma kaubalaewadgi sõjalaewadele ei saluteeri, kõnelemata wõrastest. A. W.

Toimetuse märkus. Toimetus jagab täiesti autori arwamist, et kaitseväe distsipliini küsimuste praktilise käsitamise ja kaitseväe kaswatuslise külje peale tuleb pöörata tõsist ja üksik-asjalist tähelepanu. Tuleb kõrwaldada sarnased

takistawad nähtused, nagu muu seas artikli teises osas kirjeldatud juhtumised. Abilaewad, nagu näit. „Tallinn“, mis sõidawad liinil Naissaar — Aegna — Tallinn, samuti „Kompas“, kes tegew side kaablite korrashoidmisega ja wahepeal reisijaid weab „Daani Kuningaaeda“ (wiimasele on seltsinud ka w. l. „Laine“), ei tuleks jätta enam oma seniste ülesannete juurde sõjalaewadena, waid tuleks komplekteerida erapalgalistega, nagu see otstarbekohane on leitud olewat ka teistes enamkogenud riikides. Kui loobuti praamide komplekteerimisest sõjawäelastega, mis kõigiti õige, põhjendates seda demoraliseeriwa mõjuga ja distsipliini nõuetega, siis tuleks samu nõudeid silmas pidada ka abilaewade komplekteerimise küsimuses. Kui sõjawäelane asetakse seisukorda, nagu ülemal kirjeldatud, siis on tema asjaolude tõttu sagedasti sõjawäelist korda rikkuma sunnitud. Sellel wõib aga olla ainult kaks järeltust. Karistamise puhul tunneb karistataw karistuse õiglusetust ja karistus annab just wastupidiseid tagajärgi, mis temalt oodetud; jäetakse aga distsipliini üleastumine karistamata, siis ignoreeritakse sama seadust, millest lugupidamiseks ja mille täitmiseks alluwaid üleskutsutakse. Selle tulemused peaksid olema aga kõigile ilma seletuseta selged.

Oma häälekandja küsimus.

Ajakirjandus on omandanud meie ajal niivõrd mõjuva tähtsuse rahwaste elus, et teda täiesti põhjendatult „seitsmendaks suurriigiks“ ilmasõja järele koguni — ilmariigiks hüütakse. Ta on laialdaste rahvahulkade kultuurilise ja poliitilise kasvatuse algteguriks ning temale on määratud etendada ühiskonnas suurt ja vastutusrikast osa.

On selge, et ka meie kaitsevägi, kui ta tahab enesest kujutada elujõulist ja edenevat organisatsiooni, kes küll poliitilisest elust aktiivselt osa ei võta, kuid kelle õlgadel lasub vastutusrikas riigikaitse ülesanne, nüüdisajal ilma oma häälekandjata enam läbi ei saa. Igapäevane

töö kaitseväelaste õpetamise ja kasvatuse alal toob esile järjest uusi ja uusi küsimusi, seisukohti, kogemusi ning päevaküsimusi, millede üle mõttevahetus teiste kaasvõitlejatega samal erialal hädatarvilik, sest ainult sel teel leitakse tõe. Sõjaväes tuleb kasvatada ja hoida isamaalist vaimu ning arusaamist omist ülesannetest; kaitsevägi peab püüdma luua omist liigestest teadlikke ja arenenud riigikodanikke. Kõigil neil ja paljudel muudel aladel on oma häälekandjal sõna kaasa ütelda.

Meie mitmeti kitsad olud on võimaldanud kaitseväes seni ainult „Sõduri“ väljaandmist,

milles on püütud olla ühiseks häälekandjaks nii hästi lihtsõduritele kui ka juhtide koosseisule.

Ei taha vist keegi tõendama hakata, et oludest tingitud juhtide ja sõdurite vahel laveerimine „Sõduri“ väärtusele kuidagi kasulik oleks olnud. „Sõdur“ võidaks kahtlemata sisu ja kindlama ilme mõttes, kui ta püüaks end pidada ainult ühe poole, näiteks, juhtiva koosseisu häälekandjaks. Ajakirja üldised ülesanded ja peasuuna määrab ikkagi ära lugejaskond. „Sõduri“ kui juhtiva koosseisu häälekandja ülesandeks jääks sel korral peaasjalikult oma lugejate seas sõjateaduse levitamine, viimaste informeerimine uemate sõjatehniliste saavutuste üle ja kutsealasse puutuvate küsimuste arutamine.

Küsimust, kas suudab meie kaitseväge juhtiv koosseis oma häälekandjat vaimliselt ning materjaalselt ülalpidada, ei tohiks õieti tõsiselt võtta. Õnneks ei ela meie ju mitte Hiinamaal, vaid

Iga ohwitseri ja allohwitseri aukohus on olla „Sõduri“ isiklikuks tellijaks!

loeme endid Lääne-Euroopa kultuurriikide peres olevaks rahvaks, kus ohvitseridel suures enamuses vähemalt keskkooli üldharidus, seega oletada võib ka teatavaid vaimlisi huvisid. Meie ei suuda teisiti ettekujutada, kui et iga ohvitser oma häälekandja tellija-lugeja ja ning iga kolmas vääriline kaastööline ei oleks. Mõningate jõupingutuste juures organiseerimistö alal võime seda ka tõesti saavutada. Et praegu paljud ohvitserid mitte veel „Sõduri“ alalised lugejad pole, hoolimata tema äärmiselt odavast aasta tellimishinnast ($\frac{1}{4}$ nl. parema tubaka hind!) ja meie sõjakirjanduses valitsevast kriisist, — see on kurb. Võib olla jätkub sellest meeletuletusest ja meil ei tarvitse toimetusele ettepanekut teha nende nimede avaldamiseks ajakirja „oma nurgas“, kes oma häälekandjat „Sõdurit“ veel senini tellinud ei ole...

Muidugi, siis tuleks kõne alla ka erilise sõdurite häälekandja väljaandmise küsimus.

Millised ülesanded oleks täita sõdurite häälekandjal?

Teda kujutame enestele ette päevalehena ehk vähemalt üle päeva ilmuva lehena. Ülesandeid leiduks temale lõpmatuseni. Noorsõdurile peab ta seletama, kelle poolt ja mis otstarbeks tema kaitsevække kutsutakse, milleks on vajalik

kestev ning hoolas õppimine sõjaasjanduses jne. Siis võitlus igasuguste pahede — joomise, ulakuse ja muude väärnähtuste vastu. Jäädes ajaleheks, peab ta hoidma lugejaid päevast päeva ilmasündmuste kursis, keerulisi rahvusvahelisi suhteid sõdurite arenemisastme kohaselt ära seletades. Lõpusiht on teadliku ja isamaad armastava kodaniku väljaarendamine.

Eelpool puudutatud sõdurite üldpoliitiline kasvatustöö peab olema tihedalt läbipõimitud puhtsõjaliste õppuste momentidega üheltpoolt ja kultuur-haridusliste küsimustega teiselt poolt. Ajalehe sõjaväeline nurk peaks olema lahutama tult ühenduses kaitseväge tegelikkude vajadustega ja jooksva õpetööga. Sedasama peab ütleva ka kultuur-haridusliste ja meelelahutuste küsimuste käsitamise kohta.

Sõdurite ajaleht peab olema eluline ja peegeldama kogu kaitseväge olukorda; keelelt ja stiililt kergestiloetav ning arusaadav, trükiteh-

Ohwitserid, allohvitserid ja sõdurid, tutvustage ja äratage huvi „Sõduri“ vastu oma sõprade ja tuttavate ringkondes!

niliselt laitmata; isegi sarnased piasjad, nagu materjali jaotus, pealkirjad, paber jne. nõuavad omajagu tähelepanu.

Toimetajate ja kaastööliste pere küsimus ei tohiks raskuseks olla. Kaastööliste võrgu looks projekteeritav kultuur selgitamistö organisatsioon, kes häälekandjast eestkätt peaks huvitatud olema.

Meie arvates ei saa teisiti, kui tuleb ajaviimata asuda eeltöö tegemisele, et uuest aastast, hiljemalt aga järjekordse noorte teenistusse kutsutamise päevast arvates, võiks „Sõduri“ kõrval ilmuma hakata vääriline puht sõdurite häälekandja. Kuna Kaitseministeeriumi tulevaaastane eelarve alles lõplikult vastuvõtmata, siis on loota, et tarvismineva krediidi sissevõtmine ülesamata raskusi ei sünnita. Ja ei ole kahtlust, et see väljaminek end kuhjaga ära tasub.

—ms.—

Toimetuse märkus. Toimetus avaldab käesoleva kirjutuse, kui headsooviva mõtteavalduse. Toimetuse veendumise järele on meil praegustes oludes eelseisva sõdurikonna häälekandja väljaandmisele asuda veel vara. „Sõdur“ tahab sõdurikonna huvidele tulevikus rohkem tähelepanu pühendada hakata oma ühise ajakirja veergudel, nagu see „Sõdur“ № 38. kirjutuses „Lugejaskonnale“ öeldud.

Maawäe ohwitseride uuest vormist.

Kolonel Simon leiab (Sõdur "Nr. 37), et mina omas artiklis, mis „Sõduris“ Nr 34 ilmus, põhjalikult eksinud olen, tunnistades uue mütsi õnnestanuks. Et aga kolonel Simoni väidetega sugugi leppida ei saa, siis lubatagu mul veel mõni sõna seletuseks.

Omas artiklis käsitsin vormi peajasjalikult esteetilisest küljest. Ja sellel alal võib olla väga palju isiklike vaateid. Nüüd ütleb aga kolonel Simon uue mütsi kohta: „rääkimata oma inetu välimuse poolest... uus müts kandja pakikandjaks muudab, nagu seda ka rootslased siin käies nimetasid — sprigpoika*). Meie Tallinna suurema shokoladi äri poisikesed kannavad just sedasama laadi mütsi pealkirjaga: Stude.“ Pärast väljendust sarnases toonis on mul uue mütsi kaitsmine raskendatud, mitte selle tõttu, et kolonel Simonil õigus oleks, vaid ühe inimliku psükooloogilise nähtuse tõttu. Ma ei tea, kas kolonel Simon seda teab, et nimelt: kui ka kõige kõrgeväärtuslisema teose kohta mõnda paroodiat lugeda või näha, siis saab ka esimene ebamaitsetavaks, ehk ta küll objektiivselt midagi kaotanud ei ole. Samuti ka siin. Ja selle tõttu olen sunnitud ka niisuguse väljenduse peale tõsiselt vastama. Kõiksugustel jooksupoistel, uksehoidjatel lakaidel, jne. on paljud näitse, vorme, paguneid, akselbante, isegi kõigekõrgemate ametnikkude poolt kantavaid kolmnurkmütse, mis kõik sõjaväest või paraadrietest laenatud. Kuid siiski ei saa keegi auväärt ametmeestest springpoike'liks, kui keegi springpoike ka samasugust mütsi või akselbante kannab. Otsustab ikkagi isik. Siit e. ole loogiliselt muud järeldust, kui et kolonel Simon vastupidises mõttes uut mütsi kardab.

Edasi soovitab kolonel Simon, et mina oleks pidanud enne oma arvamise avaldamist ära kuulama ka teiste arvamisi, siis oleks ehk „õnnestamise“ asemel „õnnetu“ kirjutanud. Kui ma selle väga targa nõuande järele oleksin käinud, siis ei oleks see üldse minu arvamise olnud. Kuid loodan siiski, et mulle lubatakse ka omi arvamisi väljendada. Kordan veel, et uus müts on õnnestanud oma välimuse, kuju poolest.

Meie mütsi kuju on ju teatavasti laenatud Schweitsist. Ja Schweitsi müts, nii nagu teda seal kantakse,

*) Vist tuleb selle all mõista springpoike, mis rootsikeeles tähendab jooksupoiss. Imelik, Rootsi ohvitserid kannavad umbes samakujulisi mütse; kas siis rootslased nimetavad ka oma ohvitseri springpoike'deks?

est vähe sisse murtud, (Schveitsi müts on üldse pehme) annab väga soliid ja elegants mulje. Meil püüavad aga mõned ohvitserid teda üle normi kõrgeks ja mõned isegi pealt laiemaks teha. Müidugi siis kui ülemine serv on traadiga pinevile aetud ja rummu ülemise osa külgedel voldid sisse tulevad, näeb müts inetu. Müts võiks ehk ühe sentimeetri võrra kinnitatud normist madalam olla, samuti siis ka mütsi sirm ühe sentimeetri võrra lühem. Arusaadav, et müts ei tohi olla valmistatud samast raskest ja paksust diagonaalist nagu kuub. Siis langeb ära ka etteheide mütsi raskuse kohta. Ka ei ole uus müts sugugi nii õrn, et teda sõidul karbis tuleb kanda. Teda võib isegi magamise juures rahulikult pähe jätta ilma et ta selle all kannataks. Mis puutub sellesse, et uut mütsi vähed ohvitserid kannavad, siis ei saa seda lugeda kolonel Simoni väidete tõestuseks, samuti nagu ei ole see veel esitusvormi (mis meil tõesti omapärane, ilus ja otstarbekohane) inetuse või otstarbekohatuse tõestuseks, et teda veel vähemal arvul ohvitserid kannavad. Siin on mõjuanud hoopis teised põhjused. Et pikk sirm päikese eest rohkem kaitseb; kui lühike, selle kohta ei ole vist kellelgi kahtlust peale kolonel Simoni. Kolonel Simon heidab ette, et uus müts vihma eest vähe kaitseb, kuid asemele soovitab suvel kandmiseks talvemütsi kujulist mütsi, nagu see rohkem vihma ja päikese eest kaitseks!

Paar rida kõrgemal soovitab jälle kinni pidada, nii nagu ta nimetab, mütsist „polupruskago obrastsa“. Armsaks saanud venelaadilisest mütsist on siiski kahju lahkuda, samuti on ka tähelepanemata kirjutusse sisse pugenud sõnad „oberohvitserid“ ja „staabi ohvitserid“ ja „polupruskago obrastsa“. Jääb saladuseks, kummat mütsi siis kolonel Simon soovitab; kahte ju korraga kanda ei saa. Teised parandused, mis kolonel Simon ette paneb, on nii segased, et noid kuidagi vormi tervikku ette kujutada ei saa. Küsin ainult, mis mulje annaks tumesinine lampass praegusel rohelisel kaitsevärvil? Mina küll ei suudaks sarnast maitsetust välja kannatada

On ju õigus, et uues vormis veelgi üksikasjalisi puudusi on, kuid eelmises artiklis esinesin ainult minimaalsete parandustega, mis tegelikult läbiviidavad, ilma et senist vormi, mille olemasoluga ikkagi arvestama peab, täiesti kõrvale heita tuleks.

Kuuldavasti tahetakse vormi parandamise küsimus ka ametlikult ette võtta. Loodan „Sõduri“ veerugudel selle kohta veel mõne ettepanekuga esineda.

A. Koern.

Suwistelt õpewäljaldelt.

Kahurwäe II grupi suwised õppused laagris.

Tähendus: telefonistid enne kaabli wedamise wõistlust — n. n. priisijooksu.

Lennuasjanduse korraldus Ühisriikides.

Paljude ilmerekordide püstitamine ja tähelepanu vääriv Ameerika lendurite lend ümber ilma leitnant Smith'i juhatusel näitavad, et Ühisriigid lennuasjandusse puutuvaid küsimusi käsitavad väga tõsiselt ja praktiliselt. See on ka asusaadav, kui arvesse võtta riigi laialdast territooriumi, mis nõuab kõigi lennuasjandusse puutuvate uuenduste tarvitusele võtmist.

Lennuasjandus jaguneb Ühisriikides kolme ossa:

1. Sõjaväe lennuasjandus. — Eelarve 12.671.000 doll.
2. Merilennuasjandus. — Eelarve 14.673.950 doll.
3. Postilennuasjandus. — Eelarve 1.650.000 doll.

Sõjaväe ja merilennuasjanduse koostöötamist ühtlustab „Aeronautical Board“¹⁾, kes allub „Joint Board of Army and Navy'le.“²⁾

Posti lennuasjandus allub postiministeeriumile. Ohuposti liin New-York-San-Francisco on varustatud maandumisplatside ja tulitornidega, mis võimaldavad ka öösist lendu.

Era lennuasjandus on valitsusest rippumatu ja ei saa ka toetust. On olemas ainult üks eraselt „Aeromarine Airways“³⁾, kes peab õhuhendust Key West'i ja Havana ning Cleveland'i ja Detroit'i vahel. Sõjaväe lennuasjandus on sageli abiks kodanlastele võimudele. Eriti tuleks nimetada metsapõlemiste järele valvamist ja abi plaanistuse osakonnale. Hulk sõjaväe lendureid ja mehaanikuid seisab ka konstruktorite käsutuses rekordide püstitamise otstarbel, mille vastu publikul iseäranis suur huvi.

Eelpool toodud arvud tõendavad, et kõige suuremat tähelepanu on pöördud sõjaväe ja merilennuasjanduse peale.

Sõjaväe lennuasjandust juhivad kaks asutust,

„Air Service“⁴⁾, kelle võimupiirkonda kuuluvad kõik administratsiooni, õpetamise ja mobilisatsiooni küsimused ning ühenduses „Ordnance Service'iga“⁵⁾ konstrueerimised ja ehitamised. Tema ülemaks on kindral Patrick.

„Advisory Board“⁶⁾ teostab „Air Service'i“ rahalist kontrolli ja tema hoolde on antud reor-

ganiseerimise kavade valmistamised ning reserve küsimuse harutamine. Tema ülemaks on kindral Mitchel.

Eesmärk, mille poole praegu püütakse, on järgmine:

1. Moodustada luureüksusi, kellel ülesandeks oleks otsekohene koostöötaamine maaväega; neid oleks 20% kõigist õhujõududest.
2. Moodustada hävitajate, pommipildujate ja lahingüksusi võitlemiseks vaenlase maaväedega; neid oleks 80% üldarvust.

Koosseisud võivad sisaldada „mittelendajaid“ ainult 10%. „Lendav“ kosseis peab koosnema oma enamuses 21—35 aastastest meestest.

Praegu on Ühisriikide maalennuväes: 950 ohvitseri, kellest 880 lendurit ja lendurvaatlejat;

8500 sõdurit;
90 tagavaraohvitseri õpilast;
3600 eraisikut.

Rahvusline kaardivägi ja reservid ei ole praegu veel niikaugele korraldatud, et tarbekorral otsekohe võiksid tegevusse astuda.

Eskadrillis (squadron) on, vastavalt relvistusele, 12 kuni 18 lennukit. Eskadrill jaguneb „flight'ideks“.

Eskadrillid ühendatult moodustavad grupi. On olemas:

1 hävitajate grupp	7 eskadrilli
2 pommipildujate gruppi	6 „
1 pealetungijate grupp	4 „
1 luure grupp	5 „
2 õpe gruppi	6 „
3 sega gruppi	9 „
	kokku 37 eskadrilli

Sega gruppi tarvitatakse Panamas, Phillipinidel ja Havai saartel. Igas segagrupis on üks hävitajate, üks pommipildujate ja üks luure eskadrill.

Peale nende on veel 9 luure eskadrilli vähendatud koosseisuga.

Senini on olemas rügemendi (Wing) staape ainult kaks.

Ühisriikide õhulaevanduse (aerostation) koosseis on järgmine:

Üks dirishaablite (juhivate õhulaevade) grupp, milles 4 dirishaablite ja 1 õpekompani;

Üks kahekompaniline aerostaatide grupp;

Üks parkkompani.

Sega üksustesse kuuluvad:

1) Aeronautical Board — Lennuasjanduse nõukogu.

2) Ühendatud maa ja mereväe nõukogu.

3) Aeromarine Airways — Merilennu õhuteed.

4) Lennuteenistus.

5) Kahurväe valitsus.

6) Nõuandev komitee.

Suwistelt õpewäljadelt.

Kahurwäe II grupi suwised õppused laagris.

Tähendus: telefonistid kaabli wedamise wõistlusel — n. n. priisijooksul.

11 lennuväe parki;
18 päevapildistamise jaoskonda;
24 õhujaama; nendest 1 Panamas, 2 Philippinidel ja 2 Havai saartel.

Kahe praktilise lennukooli koosseisu kuuluvad 6 õpeeskadriilli, milledest eespool jutt oli. Need on: lendurite kool ja lendurite täiendamise kool.

Õpeeskadriilli tarvitatakse ka lendur-vaatlejate täiendamiseks.

Peale nimetatute on veel olemas järgmised koolid:

Lennuasjanduse kool;
Tehnika kool (mehaanikute ettevalmistamine, raadio, päevapildistamine);
Õhulaevanduse (aerostation) kool;
Lennuasjanduse inseneride kool.
Ohvitserid-lendurid kuuluvad „Army War Colledge'i“ (Sõjaväe akadeemia) kursust.

Möödunud jaanuaris oli Ühisriikide lennuväes lennukid:

M. B. 3 (hävitajaid)	99
Martin Bomber (pommipild.)	44
D. H. 4 (luure)	330
Mitmesuguseid õpelennukid	236
kokku	709

Siia tuleb juurde lisada veel 123 mitmesugust lennuki prototüüpi.

Peab ütlema, et suurem osa ladudes olevatest tagavaralennukitest pole lennuvõimelised, see tähendab, nad on kas parandusel ehk demonstreeritud (koost lahti võetud).

Õhulaevanduses oli:
55 vaba aerostaati,
448 vaatlusõhupalli,
14 pehmet dirishaablit.

Mõned ajaloolised näited salaluure wõtteist.

Wõtted, mis salaluure agendid ja spioonid oma ülesannete täitmisel on tarwitanud, on aja-jooksul olnud väga mitmekesised. Siin on toodud esile kõik, mis inimese mõistus ja ettekujutus iganes wälja mõelda on osanud.

Kindlaid juhtnõõre, kuidas igakord salaluures just talitada tuleb, ettekirjutada on wõimata. Kõik ripub ära olukorrast, agendist endast ja ülesandest.

Peale selle, et agent wastawalt oma ülesannete täitmisele ettevalmistatud peab olema, on tarwilik, et temal oleks veel kolm järgmist omadust, mida nõuab salaluure ülesannete lahendamine ja nimelt: 1) leidlikkus, 2) külmawereisus ja 3) ettewaatlikkus.

Salaagendil mängib leidlikkus peaosat. Iga tema samm põhjeneb tema leidlikkuse osawusel. Waenlase rindest läbipääsemine, tarwilikkude teadete kogumine ja nende edasi toimetamine, see kõik nõuab palju leidlikku waimu ja osawust. Waenlasega kokkupuutumisel mitmesugustel olukordadel on tarwis palju külmawereisust, et mitte

ära kokkuda ja ennast wäljaanda. Ettewaatus abinõud ei tohi unustusse jääda. Liig julge edasitormamine on alati kahjulik. Asja peab tasa ja targu ajama.

Missuguseid wõtteid salaluure oma ülesannete täitmiseks tarwita, selle kohta toome mõned iseloomustawad ajaloolised näited, alates wanast ajast ja lõpetades käesolewa ajaga. See annab meile üldise selgitawa pildi salaluure wõtete kohta.

Roomlaste wõitluste ajal etruskidega (298—290 enne Kristust) saatis kord konsul Fabius oma

Oleks soowitaw, kui igale sõdurile, kaitsewäe teenistusest lahkudes, jääks mälestus kaitsewäe ridades möödunuist õpeaastaist! Selleks wõib olla „Sõdur“
:: kogu aasta wäljaande näol. ::

Wabadusristi Kawalerid.

Kolonel Willem Marder.
Wabaduse Risti I liigi 2. järgu kawaler.

Kolonel-leitnant Eduard Bach.
Wabaduse Risti I liigi 3. järgu kawaler.

Sündis 3./16. septembril 1882 a. Järwa maakonnas Albu wallas. Esimese üldise hariduse sai Paide linnakoolis. Peale selle täiendas oma haridust väljaspool kooli. Sõjawäelise hariduse sai Tschuguhewi sõjakoolis, mille lõpetas 24. märtsil 1906 a.

Wene sõjawäeteenistusse astus wabatahtlikult 30. sept. 1902 a. 42. jalgwäe Irkutski rügementi.

Esimese ohwitseri aukraadi sai 24. märtsil 1906 a.

Peale sõjakooli lõpetamist teenis Wene sõjawaes: 30. jalgw. Poltawa rügemendis — 24. märts. 1906 a. kuni 30. aug. 1914 a. Wõttis nimetatud rügemendi koosseisus osa Wene-Saksa sõjast Poola ja Preisimaal.

30. aug. 1914 a. langes Preisimaal sakslaste kätte wangi. Jõudis sõjawangist kodumaale 4. dets. 1918 a.

Eesti rahwawäkke astus 5. dets. 1918 a. ja määrati ohwitseride reserwis rühma ülemaks.

Oli 21. dets. 1918 kuni 10. jaan. 1919 a. I diwiisi staabi juures I diwiisi sõjawäljakohtu eesistujaks.

15. jaan. 1919 a. kuni 21. jaan. 1920 a. oli II diwiisi tagawara pataljoni ülemaks.

27. jaan. 1920 a. kuni 1. juun. 1920 a. Sakala partisaanide rügemendi ülemaks.

1. juun. 1920 a. kuni 1. okt. 1923 a. Sõjakooli ülemaks.

1. okt. 1923 a. Sw. ühendatud õpeasutuste ülema abiks majanduslisel alal. Praegu on I diwiisi ülema abiks.

Eduard Mihkli poeg Bach sündis 19. jaan. 1881 a. Pärnu maakonnas Kärü wallas. Üldise hariduse sai Wändra kihelkonna koolis, Hugo Treffneri gümnaasiumis ja Pihkwa maamöödu koolis. Sõjawäelise hariduse sai Petrogradi sõjawäe Topograafia koolis, mille lõpetas nooremleitnandina 16. septembril 1904 a. Pärast sõjakooli lõpetamist määrati teenistusse Petrogradi sõjawäe Topograafia walitsusse, kust 28. märtsil 1906 komandeeriti wälis-topograafilistele töödele Mandshuriasse. 12. aprillil 1907 a. wiidi üle Irkutski sw. ringkonna staapi sw. topograafiks. Ülendati leitnandiks 6. dets. 1907 a., alam-kapteniks 6. dets. 1910 ja kapteniks 6. dets. 1914 a. Ilmasõjast wõttis osa kompani ülemana 169. Nowo-Trotski rügemendis 30./XII. 1914 kuni 11./II. wõttes osa rügemendi wõitlustest Warssawi all Bsura jõel ja Grodno linna juures sakslaste wastu. 10. weebruaril 1915 a. sai Grodno linna all lahingus haawata pähe, ning ewakueeriti Petrogradi. 16. mail 1915 määrati käskudetäitjaks ohwitseriks XII armee staabi kindral-kortermeistri juure, kus teenis kuni Wene rewolutsiooni alguseni.

Eesti rahwawäkke astus 2. dets. 1918 a. ja määrati operatiiv staabi topograafia jaoskonna ülemaks. Peale jaoskonna formeerimist täitis oma otsekoheste ülesannete kõrwal veel sõjakooli topograafia lektori kohuseid. 6. dets. 1918 a. ülendati Wene sõjawaes wäljateenitud aja eest kolonel-leitnandiks. Peale rahu tegemist Wenemaaga määrati 24. weebr. 1920 a. Eesti-Wene piirikommissjoni Eesti delegatsiooni esimeheks.

Peale Wabaduse Risti I liigi 3. järgu on temal veel Püha Wladimiri ordu 4. järgu, Püha Anna 2., 3. ja Püha Stanislause 2. ja 3. järgu aumärgid ning hoolsa teenistuse ja Wene-Saksa sõjas ilmutatud teenuste eest Wene „Keisri tänu“.

wenna metsa, mille kohta roomlastel kindlad teated puudusid, järele vaatama. Fabiuse wend pani endale kohaliku elaniku riided selga ja, et tema hästi kohaliku keelt mõistis, wõis tema ilma kahtlust äratamata selle maa elaniku näol ümberliikuda ja tarwilikke teateid koguda.

Roomlaste sõjas karthagolastega 203 a. e. K. tegi wäepealik Cornelius Scipio Lelius'ele ülesandeks waenlase laagri kohta tarwilikke teateid muretseda. Et waenlase laagri pääseda, läks Lelius sinna läbirääkija näol, wõttes enesega kaasa mõned ohwitserid teenri riides. Waenlase laagris laskis Lelius salaja oma hobuse lahti ja selle tagaotsimise ettekäände all käis tema terve waenlase laagri läbi. Kui üks Leliust saatja ohwitser kogemata waenlase poolt ära tunti, siis laskis Lelius temale mõned kepi hoobid anda, mis kõikidele tõendas, et nuheldaw ei wõi keegi muu olla, kui ainult lihtne teener.

Suuremalt osalt läksid spioonid wanal ajal waenlase laagri kas nende teenijate näol, kes pidasid silmakirjaks läbirääkimisi, ehk jälle ülejuksikute näol, kusjuures wiimased, et rohkem usaldust oma sõnadele anda, endid sagedasti weriseks peksid, mis pidi näitama, nagu oleksid omad sõjamehed nendega nõnda ümber käinud.

Anglo-Sakside kuningas Alfred Suur läks isiklikult enne Edingthoni lahingut 878 a. p. Kr. rändawa lauliku näol oma wastaste daanlaste laagrisse ja lõbustades neid oma lauludega, uuris selle juures wälja waenlase asumise korra ja tema jõud, — mille järele kuningas jälle omade juurde tagasi läks ning teisel päewal waenlase purustas.

1668 a. tungis kindral Katina, et teada saada Luksemburgi kindluse seisukorda, sinna korstna-pühkija näol sisse ja täitis oma ülesande hästi.

Seitsmeaasta sõja ajal sõitis üks Wene ohwitser Preisimaad mööda ümber salaluuramise otsarbel, olles teenijaks ühe suurtsugu Preisi daami juures.

Napoleoni marshal Marmon soovitas spioonidel tutwust sobitada staapides teenijate sõjawäelastega.

1812 a. pani Prantsuse ohwitser L., kes Wene-maal oli üles kaswanud ja hästi wenekeelt mõistis, enda Wene ohwitseri riidesse, läks waenlase sõjawäe piirkonda, sõitis seal ümber posthobustega, mida tema igal pool keisri käsul nõudis, ning tuli wiimaks heade teadetega oma sõjawäe juurde õnnelikult tagasi.

Samal aastal käis Wene partisaan Figner, kes wäga hästi prantsuse keelt mõistis, mitu korda waenlase laagris. Mõnikord esines tema Prantsuse ohwitserina, mõnikord jälle liikus tema rändawa kauplaja ehk hulguse näol.

Esslingeni lahingu ajal tulid Prantsuse laagris ilmsiks Austria spioonid, kes sinna olid sissetunginud nahkade ülesostjate näol.

Enne 1870—71 a. sõda tegutsesid mitmed Preisi ohwitserid ümberriietult Prantsusmaal salagentidena. Ühed nendest mõõtsid kalapüügi ettekäände all jõgede sügawust, teised jälle maalisid kunstnikkude nime all tähtsamate kindluste ümbrust j. n. e.

Strasburgis töötas sama sõjaajal keegi Saksa spioon, sõjariistade ja sõjamoona muretsuja Ameerika ühingu wolniku nime all, missuguse ühinguga aga temal, nagu see pärast ilmsiks tuli, tõepoolest midagi ühist ei olnud.

Saksa-Prantsuse sõja ajal töötasid ka paljud Saksa salaagendid Prantsuse sõjawäes arstidena,

„Sõdurit“ wõib tellida weel kogu 1924 a. peale. Kõik ilmunud numbrid saadetakse korraga kätte. „Sõduri“ aasta hind on ennekuulmata odaw — ainult 300 marka!

welskeritena ja halastaja õdedena. Pariisis saadi kätte šant, kes almuseid paludes aga oma müti põhja alla Pariisi kindluste plaane joonistas.

Saksa spioon Prantsusmaal, Windel, tahtis 1893 a. pääseda Touloni kindluse arsenaali, kuid alguses ei läinud see temal kuidagi korda. Kord palkas ta endale wäikese lootsiku ja sõudis sellega arsenaali juures olewasse sadamasse. Waht hoiatas teda kaldale lignemast. Windel tegi nii, nagu tahaks ta tagasi pöörata, ajas selle juures aga oma lootsiku meelega ümber ja hakkas siis kalda poole ujuma. Doki ametnikud tulid temale appi, aitasid weest wälja ja wiisid majasse, kus teda sõõtsid ja jootsid ning pärast ilusasti minema saatsid. Windel'il läks selle juures aga korda teateid saada, mis tal tarwis oli.

Saksamaa spioon Marie de Kaula meelitas enda juurde Prantsuse sõjaministri S., ja seni kui minister Kaulaga teises toas einet wõttis, kopeerisid spiooni abilised ministri portfelli salajased dokumendid maha.

Eelpool nimetatud Saksa spioonil Windel'ile oli ülesandeks tehtud Prantsuse mobilisatsiooni plaan kätte saada. Tema luuras sõjaministeeriumi maja ümbruskonnas järele. Kord nägi ta üht wanemat ohwitseri, kes töötas mobilisatsiooni alal, seal portfelliga wälja tulewat ja raudtee jaama poole sõitwat. Windel sõitis talle kohe järele. Jaama puhwetis pani ohwitser portfelli laua peale ja astus ise natukene kõrwale. Seda momenti tarwitas Windel ja omandas portfelli. 24 tunni pärast oli Prantsuse mobilisatsiooni plaan Berliinis.

XX aastasaja algul ilmus ühte Prantsuse garnisoni Saksa spioon N. proowireisija näol. Kohalikus kohwimajas tutwunes ta ruttu Prantsuse leitnandi P-ga. Proowireisija esitas ennast Prantsuse sõjawäes teeninud kapralina, kes omal ajal Afrikas Prantsuse asumaade wägedes teeninud ja oma ustawa teenistuse eest isegi aumärgi saanud. Sõprus sigines peagi. Nad sõid, jõid ja mängisid kaarte ühes koos, mis juures proowireisija meelega kaotas. Wiimati palus proowireisija leitnandi käest kõigi rügemendi ohwitseride adressid, et oleks võimalik neile oma wabriku kaupa, willaseid kujutuid asju pakkuda, millede äramüügist leitnant osa kasu omale pidi saama. Leitnant tõi proowireisijale kõikide garnisonis asuwate ohwitseride adressid ja andis omalt poolt weel sooja soowituse kirja kaasa. Proowireisija äri läks hästi, kuna tema kõikidele wõla peale müüs; spioonil oli wõimklik selle äri kaudu ohwitseride korteritesse ja isegi sõjawäe asutustesse sisse pääseda ja õige palju saladusi kätte saada. Asi kestis nõnda terve aasta, kuni wiimaks juhtumisi ilmsiks tuli, et siin oli tegemist Saksa spiooniga. Spioon aga oskas õigel ajal kaduda.

Ümber samal ajal sündis ühes teises Prantsuse garnisonis järgmine lugu. Diwiisi adjutant sai omalt isalt kirja, et teda ähwardab täielik warandusline kokkulangemine, kui tal mitte võimalik ei ole 200.000 franki laenu saada. Asjalugu mõjus poja peale pörutawalt, millest tema ka oma ülemusele ja sõpradele rääkis. Paari päewa pärast

tuli leitnandi juurde keegi rikas wana härra, kandes rinnal auleegioni märki. Wanahärra palus leitnanti oma kolme poega ette walmistada sõjakooli sisseastumiseks, mis juures ta leitnandile lubas kahe aastase õpetamise eest tasuks 200.000 franki, nimetatud summat ette pakkudes, üteldes, et tal leitnandi kurb lugu teada on. Leitnant oli ettepanekuga nõus ja esitas oma häätegi ja enda sõpradele ja isegi kindralile. Wana härra sai kõikidele soovitud sõbraks ja lõbusaks seltsimeheks. Alles mõne aasta pärast selgus, et siin tegemist oli Saksa spiooniga, kes aga selle aja jooksul salajate teadete kogumises juba palju oli korda saanud.

Enne Wene Jaapani sõda teenisid kauges idas paljud ümberriietud Jaapani ohwiterid Wene kõrgemate sõjaväelaste juures kutsaritena, teenritena j. n. e., mis juures nad aga teateid Wene sõjaväe üle kogusid.

Ilmasõja ajal tuli Saksamaal ette palju juhtumisi, kus spioonid telefoni teel kõrgemate perekondade poole, kelle liikmed sõjaväljal olid, pöörasid. Nad tutvustasid endid, kui nende poegade ehk meeste head tuttawad, pärisid järele, kuidas nende

poegade ja meeste käsi käib, missuguses waeosas nad teenivad, kus nad käesolewal ajal asuwad j. n. e., kogudes nõndawiisi teateid waeosade asupaikade üle.

Ilmasõja ajal lasksid prantslased omad salaagendid maale, sakslaste sõjaväe seljataha, lennukitelt. Sakslastel läks korda tabada mitu niisugust salaagenti.

Prantsuse agendid kogusid teateid maadest, mis sakslaste poolt okupeeritud, ka kirjatuid abil, keda nad lennukitelt korwiga alla lasksid. Kirjatuid ülesleidjad saatsid nendega sõnumed prantslastele kätte.

Eelpool toodud näitused tõendawad meile, et salaluure on senini oma ülesannete täitmiseks kasutanud kõiki wõtteid ja abinõusid, mis iganes olemas ja mida inimese fantaasia iganes wälja wõib mõelda. Samuti saab tema ka edaspidi tegema. Kuidas spioonil tegutseda tuleb, seda on aga raske ette ära määrata. Kõik ripub ära tema isikust, leidlikkusest, ülesandest ja sellest osast, mida tema mängib ja, lõpuks, ka selle maa sõjaväe ja elanikkude iseäraldustest, kus temal tegutseda tuleb.

J. J.

Iiri vabariigi sõjajõud.

Peale 1924 a. kevadel ettevõetud sõjaväe vähendamise puhul ettetulnud ähvardavate rahutuste on nüüd selles kahe aasta vanuses väemoodustuses kõik jälle rahulik. Sõjavägi ise on alles kujunemise ajajärgus. Iseäranis annab tunda vilunud ohvitseride puudus, mida ei jaksa kõrvaldada vähesed Inglise väest ületulijad.

Sõjaväe koosseis on kujunenud juba kindlaks. See on lühidalt järgmine: kogu vabariigi maaala on jagatud 3 väeringkonda ja peale selle veel 1 õperingkond.

Lääne väeringkond: tema juhatuse on Athlones ja mahutab oma alla Danegoli, Mayo, Sligo, Galvay, Leitrim'i, Roscommon'i Longford'i ning osa Westmeathi ja Offoly krahvkondadest.

Lõuna väeringkond: tema staap on Cork'is ja mahutab oma alla Clare, Limerick'i, Tipperaru, Cork'i, Kerry, Waterfordi krahvkonnad.

Ida väeringkond: keskpunkt on Dublinis ja mahutab oma alla Monaghan'i, Cavan'i, Lout'i, Vickleov'i, Dublin'i, Meath'i, Kildare'i, Leix'i, Kilkenny, Carlov'i, Vexford'i ning osa Westmeath'i ja Offoly krahvkondadest.

Õperingkond (Curragh — kommando) mahutab oma alla Dublin'i läheduses asuva suure õpevälja.

Väeringkonnad jagunevad brigaadi ringkondeks ja nimelt: Lääne väeringkonnas asuvad 1. ja 2. brigaad, Lõuna väeringkonnas 3. ja 4. brigaad, Ida väeringkonnas 5., 6. ja 7. brigaad ja 8. ning 9. brigaad õperingkonnas. Brigaadide ringkondades asuwate waeosade arv ei ole mitte ühesugune, vaid ühes vähem, teises rohkem. Diviisikoondust ei ole. Võitluseks moodustakse sega-koosseisuga brigaadid. Et veel pikemat aega Iiri sõjaväe tähtsamaks ülesandeks jääb ainult vabariigi sisemise rahu alalhoidmine, siis ei ole sõjaväeorganisatsioon ei ka väljaoõpetamine oma sihiks seadnud harilikke sõja nõudeid.

Ainukest sõjavõimalust võib oletada piiri tülisest Ulsteriga, kus asuvad praegu 5 pataljoni Inglise tegevast jalgväe ühes mõne tehnilise osaga ja 1 kolmebrigaadiline Ulsteri diviis.

Üksikult võttes on Iiri sõjaväes: 3 väeringkonna staapi, 9 brigaadi staapi, 27 jalgväe bataljoni, 2 patareid, 2 pioneerkompanid, 4 soomuskompanid, 5 sidekompanid, 1 lennuk-eskadrill ja suurem hulk õpeasutusi.

Kogu summas koosneb Iiri sõjavägi 1081 ohvitserist ja 17.807 sõdurist.

„Militär-Wochenblatt“

Sõjateaduslike seltside konverents Moskwas.

Nõukogu liidu sõjarewolutsioonilise nõukogu — rewonsoweti — poolt otsustati hiljuti 15. nov. Moskwa kokkukutsuda kõigi sõjateaduslike seltside ja ringide 1-ne üleriikline konverents

Sellel konverentsil tahetakse läbi kaaluda sõjateaduslike seltside senist tegewust, wäljatõmata sõjateaduslike seltside ja ringide ühine organisatsioon ning asutada punawäe sõjateaduslik keskselts.

Sõjateadusline selts (военно-научное общество — в. н. о.) tekkis 1920 aastal punase sõjaakadeemia (Kindralstaabi akadeemia) juures. Seltsi tegewu-

sest wõtsid osa ka sõjaakadeemia õpetlased, poliitiline koosseis ja kuulajad. Selts seadis oma pealesandeks klassisõja kogemuste uurimise ja sõjasajanduse populariseerimise punawäes ja rahwa hulkades.

Ajajooksul tekkisid teiste sõjaakadeemiate, kõrgemate wäejuhtide sõjaakadeemiliste kursuste, kõrgemate sõjakoolide, sõjaringkonna staapide ja suuremate wäeüksuste juures sõjateadusliku seltsi osakonnad (отделения в. н. о.), mis Sõjaakadeemia juures olewa seltsiga ühendusse astusid. Selle tagajärjel täitis Sõjaakadeemia juures asuw sõja-

Suwistelt õpewäljadelt.

Kahurwäe II grupi suwised õppused laagris.

Tähendus: Ohwitserid ja meeskond pärast suwist priisi laskmise perioodi poligoonil.

teadusline selts ajutiselt sõjateadusliku keskseltsi funktsioone. Sõjateadusliku seltsi osakondade õhutusel ja juhatusel moodustati vähemate wäeüksuste ja asutuste juures sõjateaduslikud ringid (военно-научные кружки).

Käesolewal ajal on loodud sõjateadusliku seltsi osakondi ja sõjateaduslikke ringe juba õige rohkesti.

Kõik sõjateaduslikud asutused on seni tegelikult osa wõtnud kõigist tähtsamate punawäe reorganiseerimise küsimuste arutamisest. Iseäranis elawalt arutati Sõjaakadeemia sõjateaduslikus seltsis ja kohalikkudes seltsi osakondades punase jalgwäe reorganiseerimist grupptaktika alusel.

M.

Ilmasõja psükoloogilised õpised.

Ilmasõja kogemustel ilmunud sõjakirjandusliste raamatute arv on määratu. On ilmunud troonilt langenute isevalitsejate memuaare, väejuhtide kogemusrikkaid mälestusi, üksikuid lahing-episoode, mitmekõitelisi suuri sõja ülevaateid, isiklisi mälestusi sõjast osavõtjailt ja erapooletult vaatlejailt.

Selles määratus raamatute labürindis orienteeruda, — alasti ajaloolist tõtt leida — on lõpmatu raske. „Kõik teed viivad Rooma“ ja tõe leidmises on sõjateadusliste tööde autorid kõik selles veendunud, — et nad tõe poole rühivad.

Ajaloolise tõe leidmiseks võtab Prantsuse hingeteadlane Dr. G. Le Bon omas ülihuvitavas töös „Enseignements Psychologiques de la Guerre Européenne“, — ilmasõja faktid psükoloogilisest küljest analüüsimisele.

Mainitud autoril ei olegi sihiks ilmasõja sündmusi teatava järjekorralikkusega käsitada, vaid ainult jälgida psükoloogilisest küljest ilmasõja tekkimist ja arenemist. Ilmasõja ajaloo kirjutamiseks oleks aeg liig varajane. Inimpõlved, kes loovad ajalugu ei kirjuta teda veel ise, sest on veel lõõmamas liig palju kirgi. On tarvis aega, et vaadelda sündmusi ajaloo perspektiivis. Ajalugu on erapooletu ainult surnute vastu. Põhjused, mis kiskusid terve ilma rahvad sõjakeerdu, nende põhjuste narmasjuured ulatavad kaugele,

ulatavad nägemata ilma inimsoo psükoloogiasse, kust Dr. Le Bon ka sõja alglatteid otsibki.

Nüüdisaja tegelik sõda on psükoloogiliste jõudude võitlus. Ilmasõja tegelasi, kui suure ajaloolise draama näitlejate tegevust juhivad salajased psükoloogilised jõud, kuid igatahes mitte mõistus. Nüüdisaja sõda on hävitussõda ja siin tegutseb inimene ilma mõistuse kontrollita.

Inim-masside psükoloogia keerdkäike analüüsi eesrides jõuab Dr. Le Bon oma töö esimeses osas otsusele, et rahvaste elu juhivad: **afektiivsed** (tunnete), **kollektiivsed** ja **müstilised** jõud. Sõjariistu valmistab küll mõistus, kuid neid juhivad võitlustes ainult tundeilm — psükoloogilised tegurid. — Iga kahuri, iga täägi taga asub nägematu ilm, kes omal tahtel ta tegutseja liikuma paneb. Affektiliste jõudude alla käivad tunded, instinktid; kollektiiv jõudude alla käivad rahva moraal ja sotsiaalne elu; müstilised jõud loovad inimsoole

„Sõdur“ tungigu ka maale —

:: alewikku ja tallu! ::

jumalad ja usu. Kuid kõigi olevuste elu algbaasiks on orgaaniline elu. Siin maksab ühtlaselt elu vankumata seadus, mis ühtlane kõigile elav-olevustele — tunda elus lõbu ja kannatust. — Inimloomuses, instinktide algastmest kuni lõpuni tegutseb inimene alati nende affektiiv, kollektiiv ja müstiliste jõudude mõjul. Mõistusel, kui kõrgemal kontrollil, on inim-masside tegevusse panemiseks väga väike osa.

Affektiiv jõude analüeerides peatab Dr. Bon pikemalt iseloomu juures. Iseloomul on elus suurim tähtsus. Inimene taipab mõistusega, kuid tegutseb iseloomuga. Iseloomu tähtsusele pühendab dr. Bon terved peatükid ja ei jõua küllaliselt kiita iseloomu arendamist ja pärandavaid jooni iseloomus. — Eristatähelpanu väärilt tahe — „mitte usk ei kõiguta mägesid paigalt, vaid tugev tahe teeb seda“ (Bon).

Kollektiiv jõude analüeerides peatab autor pikemalt masside psühholoogial, mille üle dr. Bon'ilt on ilmunud eriline teos „Masside psühholoogia“. (Mainitud raamat on ilmunud ka saksakeelses tõlkes — seega meie ohvitseridele kättesaadav).

Masside psühholoogia on täiesti erinev üksiku individumi psühholoogiast. Nii nagu keemias

hapnikust ja vesinikust tekib hoopis uus aine — vesi, nii tekib üksikuist individumidest uus element-mass, hulgik, mille kohta maksavad täitsa erilised seadused. Mass, hulgik, tegutseb ainult affektide mõjul, andub kergesti juhtimisele, mass ei paenuta end mõistuse alla, on kergesti sütitav, satub kergesti vaimustusse, kuid sama ka kergesti paanikasse. — Juhi suurim tarkus seisabki selles, et luua massis, hulgikus, tarvilist meeleolu — juhtida massi.

Rahvuslised, natsionaalsed omadused mängivad massi juhtimises erilist tähtsat osa. Siit järgneb tarvidus tunda juhitava massi rahvuslisi iseäraldusi.

Müstilised tunded on usulised, poliitilised ja sotsiaalsed. Müstiline veendumus luuakse sugetsiooniga ehk eeskujul, mitte millaski aga mõistuse targutusega. — Müstitsism, mis valdanud hulke, loob nelst võimsad sõjalised tegurid, nagu olid seda araablased, ristisõdijad ja viimasel ajal sakslased, kes olid veendunud selles, et nad on Jumala poolt määratud maailma päästjaks.

Ka ilmasõja tekkimises on müstilistel tunnetel oma suur osa. —

A. J.

Kehalise kasvatuse ja spordi normaal-kool Joinville-le-Pont'is Prantsusmaal.

Kehalise kasvatuse ja spordi keskkoha Joinville-le-Pont'is, mida praegu kolonel Bonvalot juhatab, võib lugeda sellesarnaste asutuste hulgas kõige modernimaks, kus eklektiliste põhimõtete järgi töötades pole tarvitusele võetud ja heaks kiidetud mitte üks erandiline õpemeetod, vaid on võetud igalt meetodilt ainult see, mis temas kõige paremat.

Kooli asutas 22. juunil 1852 a. Hispaania kolonel Amoros, pärastpoole naturaliseerunud prantslane.

Amoros'e väljatöötatud võimlemise meetodi tarvitasi kõik selleaegsed võimlemiseltsid; Joinville's tegutseti tema järele 40-ne aasta kestvusel, kuni 1891 a; siis andis haridusministeerium välja uue gümnaastika käsiraamatu, mis kümme aastat hiljem professor Demény juhatusel veel kord ümber töötati. Opetati eraldi ka Rootsi võimlemist. Sõja algusel 1914 a. katkestas kool tegevuse, kuid mitte kauaks.

1916 a. muutub ta Prantsuse spordiühingute liidu kaasabil kehalise kasvatuse keskkohaks. Joinville'i saadetakse sõja kestvusel muu seas ka noori nõrku sõjaväelasi, mida enne väeosadesse määramist seal mehaaniliselt arendatakse.

Alates 1919 a., moderniseeritakse füüsilise kasvatuse meetodid. Praegune kooli juhataja, kolonel Bonvalot, on suurepärase administraator ja vilunud kasvataja; tema töö edukad tagajärjed on igal sammul näha. Aast-aastalt komandeeritakse Joinville'i arvukaid kuulajaid, kellele seltsivad valitsuskondade kehalise kasvatuse keskkohadest täienduskursustele saadetavad instruktorigid. Tänavu tuleb Joinville'i üle 1000 kuu-

laja, nendest 40 kõrgemat ohvitseri, 200 — 250 ohvitseri ja 800 sõdurit.

Tervishoidline külg on Dr. Bocgey juhatusel. Tema oli üks esimestest, kes rõhutas kinematograafiliste ülesvõtete aeglase demonstreerimise meetodi tähtsust kooli õpetööks.

Muu seas peab ütlema, et Joinville'is on tehtud 90% kõigist „aeglastest“ kinofilmidest, millede vastu huvi väga suur ja mis ilma mööda juba suurel arvul laiali läinud.

Joinville'i kooli juures on peale kursuste:

1. Anatoomiline katsejaam, kus õpilased inimese kehaehitusega tutvunevad;
2. Füsioloogiline katsejaam, kus uuritakse keha tegevust enne ja peale harjutusi kursustel;
3. Keemiline katsejaam trainingul oliivate sportlaste vere ja väljajäätiste uurimiseks;
4. Raadioloogiline katsejaam, kus kehaliste harjutuste mõju sisemiste elundite peale uuritakse.

Le Temps.

Kaitseväelased,

tellige omile kaitseväes mitteteenivatele sõpradele ja tuttavatele „Sõdur“ ilma nende teadmata!

Läti sõjaväelaste jalgpallimeeste külaskäigust Eestis.

„Latvias Kareivis“ 12. septembril kirjutab Läti jalgpallimeeste külaskäigu kohta Eestis järgmist: „Eesti kaitseväge esitaja Lätis kapten Lilienthal kutsus hiljuti ametlikult Riia garnisoni jalgpalli meeskonda võistlustele Tallinna garnisoni meeskonnaga. Pärast pikemat arutamist anti selle võistluse organiseerimine Sõjaväe Spordi klubi toimetada. Viimane otsustas saata oma I meeskonna harilikus koosseisus. Võistluste aeg määrati 7. septembri peale. Riias sõitis meie meeskond välja 5. septembri õhtul. Jaamas oli meeskonda saatmas Eesti kaitseväge esitaja Lätis kapten Lilienthal, ühtlasi ka Sõjaväe Spordi klubi eestseisus. Eesti Valgas ootas meid Eesti sõjaväe leitnant Arro, kellel ülesandeks oli tehtud meid vastuvõtta ja Eesti piiridesse saata. Tee Valgast oli maksuta. Kogu meeskond viidi teise klassi vagunisse. Tallinna jaam oli ehitatud Läti ja Eesti riigi lippudega. Jaamas ootasid meid muusikaga mitmed Eesti ohvitserid major Kivistik'uga eesotsas, kes meid tervitas. Jaamast viidi meid ära autodel. Ohvitserid paigutati ohvitseride, kuna sõdurid sõdurite klubisse. Sissekäik ohvitseride klubisse oli ehitatud Läti ja Eesti lippudega. Klubis võeti meid vastu einega, kusjuures isegi lauale olid asetatud Läti ja Eesti lipud. Pärast einestamist olime ametlikul visiidil garnisoni ülema ja meie saadiku juures. Laupäeval peale lõunat kutsuti meid Eesti sõjalaevu vaatama. Kogu meie Tallinnas viibimise ajal veeti meid igalepoole sõjaministrierumi autodes. Niihästi ohvitseri kui ka sõdureid võeti vastu suurepäraselt. Meie ohvitseri saatsid alatasa 1 major, 2 leitnanti ja 1 mereväe leitnant. Sõjakooli vaatluseks (väljaspool linna 2—3 kiln.) anti meie ohvitseridele suurtükiväe inspektori käsul ratsahobused.

Jalgpalli võistlus leidis aset „Kalevi“ väljal. Väli tuletas meelde meie „Unioni“ legendikku ja on niisama kui viimane liig kõva ja rohuta. Sarnase väljaga ei olnud meie mängijad harjunud. Vähe aega enne võistlust sai väli veega ülevalatud ja seetõttu libisesid mängijatel jalad rohkem kui vaja oli. Enne võistlust ulatas Eesti leitnant Lepp Eesti sõjaväe nimel-meile mälestuseks loorberi pärja rahvusliste lintidega ja pealkirjaga „Esimised Läti-Eesti sõjaväelaste jalgpalli võistlused 7.IX.24.“ Niihästi pealtvaatajad, kui ka meie vastased (jalgpalli mehed) ja vahekohtunik pidasid endid kõrgemal määral korrektselt üleval. Võistlustele ilmus kindralstaabi ülem (sõjaminister ja tema abi olid mõneks päevaks väljasõitnud), garnisoni ülem ja suur hulk kõrgemaid sõjaväelasi. Üldse oli pealtvaatajaid väga palju. Meie meeskond oli tegelikult märksa nõrgem eestlaste omast, sest viimaste meeskonnas mängisid 4 „Kalevi“ jalgpallimeest — sõdurit, kes Pariisi Olümpiaadist osavõtsid. Mängu algavad eestlased ja olid juba 5 minutiga meie värava juures. 6 minutil lööb keskormaja 16 meetri kauguselt esimese värava, kuid pall tabatakse meie väravavahi poolt. 10 minutil saime ühe nurga, mis tagajärge ei annud. 12 minutil tungib eestlaste keskormaja kaitsjatest läbi ja annab 10 meetri kauguselt jõudsa löögi väravasse, kuid meie väravavaht on omal kohal ja läkitab palli kesk väljale tagasi. 20 minutil saab leitn. Viitinh' üle kahest vastasest ja jõuab kuni eestlaste väravateni, näib nagu oleks juba värav käes, kuid löök ei õnnesta ja pall lendab just posti juurest üle värava. Mäng hakkab eestlaste väravate poole nihkuma ja 24 minutil ning 30 minutil saavutasime

2 nurgalööki, mis siiski soovitavaid tagajärgi ei annud. Esimese poolaja lõpul on mäng jälle eestlaste käes. Pallid saadetakse üksteise järele meie väravate peale, kuid seisukorra päästab meie väravavaht, ülem-leitn. Ivanov, kes eriti karmelt palli püüdis. Väga hästi päästis meie raske seisukorra ka kaitsja, kapten Kauge-Dauge, kes „töötas“ suuresti ja ühtlugu pallid väga hästi meie tormajatele üle andis, missugused aga kahjuks mitte iga kord oma kohal ei olnud. Väga hästi töötasid poolkaitsjad, eriti Simanovitsh. Esimene poolaeg lõppes 0:0-iga ja 4:2 nurgalöögiga eestlaste kasuks.

Teise poolaja algasid meie omad ägeda kallaletungimisega ja jõudsid kuni eestlaste väravani. Pahemipoole kaitsja, et väravat päästa, lööb palli korniserisse ja annab 5 minutiga eestlastele 3 nurgalööki. Kuid juba on mäng jällegi meie väravate juures. 10 minuti järele võtavad meie omad end kokku ja hakkavad korralti juba tõsiselt eestlaste väravatele kardetavaks saama. 40 minutil löövad eestlased nurga palli. Pall antakse hästi edasi ja 3 meetri pealt lööb eestlaste parem tormaja selle meie väravasse. Nii läks eestlastel korda saavutada ainsa ja otsustava värava. Poolaeg lõppeb 1:0 väravatega ja 9:2 nurgaga. Lõputagajärg 1:0 Tallinna garnisoni meeskonna kasuks, 13:4 nurgalöögiga eestlaste kasuks.

Pärast võistlust kutsuti meid rikkalikult korraldatud ametlikule banketile, millest võtsid osa garnisoni ülem, mitmed kõrgemad ohvitserid, kahurväe inspektor, mõlemad jalgpalli meeskonnad ja vahekohtunikud.

Meid tervitas Tallinna garnisoni ülem kindral Unt. Omas tervituskõnes rõhutas kindral Unt, et küll meil valitsuste vahel on diplomaatiline side, kuid otsekohene sõjaväelaste kokkuleppimine teostab selle lähenemistöö märksa paremini ja kiiremini ja seepärast tervitab Eesti sõjavägi erilise rõõmuga meie külaskäiku, sest see on paremaks pandiks Läti-Eesti sõrpusel. Tema vastas ja tänas lahke vastuvõtmise eest ülemleitnant Pantelejev, kutsudes sõjaministri ja Sõjaväe Spordi klubi nimel Tallinna garnisoni jalgpalli meeskonda meile Riiga külla. Meie kutse võeti vastu ja vist 5. oktoobril võivad võistlused juba Riias aset leida.

Eesti poolt nähtavasti sõidab 1 kolonel-leitnant (sõjaväe füüsil. kasvatuse instruktor), 1 major (ohvitseride võimlemise kursuse ülem), 1 leitnant ja 13 meheline jalgpalli meeskond (nende seas 2 ohvitseri).

Tagasisõites jaotati meid vagunisse üksikult 4 kupeesse. Sõit 2 klassis kuni Valgani oli maksuta. Üldse oli vastuvõtmine väga südamelik ja samal ajal ka niivõrd tore ja uhke, et ka meie peame hea tahtmise juurde panema kui niisama hästi Eesti külalisi vastuvõtta tahame.

Erateadete järele olla Eesti Valitsus meie vastuvõtmiseks assigneerinud 60.000 Eesti marka. Peale selle on kogu sissetulek jalgpalli võistlustest meie vastuvõtmiseks väljaantud. Loodame, et ka meie võime vastavalt representeerida oma külaliste ees. T. P.

Toimetuse märkus. Käesoleva kirjutuse lõpus leiduv märkus Läti naabrite poolt, nagu nende vastuvõtmiseks oleks määratud Vabariigi Valitsuse poolt teatav eriline summa, ei vasta tõsiasiadele. Naabrite lätlaste jalgpalli meeste vastuvõtmise sündis harilikudest külaliste vastuvõtmiseks määratud summadest.

Lehekülg Vabadussõja päewaraamatust.

1. veebruar 1919 a. Võõbsu alev. Üle alevi lendab vaenlase lennuk, pidades sihti Pihkva peale. X. väeosal, kes alevis äsuv, tuleb kirgline tahtmine lennukit kinni

püüda, mis harilikult raske ülesanne. Ruttu haarab igaüks kätte püssi ja vaenlasele üles saadetakse tinarahet kingituseks meie „külastamise eest“. Et vaenlase len-

nuk kaunis madalalt lendab, hoitakse teda vahetpidamata nii püssi, kui ka „automaatide“ tule all, mis, nagu näha, üsna trehvvon. Mõne aja järele on märgata, et lennuk meie sõdurite poolt „kingitust“ saanud: lennu kiirus väheneb, lend muutub planeerivaks. Kümme-kond sõdurit hüppavad valmisolevate hobuste selga ja algab kiire sõit vigastatud lennuki järele. Kes maha jäid, vaatlevad, binoklid käes, seda omapärast vaenlase tagaajamist. Tagaajajad sõidavad tähelpanemata 30 versta ära, üsna vaenlase vägede vahele. Kohalikkudelt elanikkudelt saadakse teada, et lennuk ligiduses olevat maandunud. Sõidetakse ikka edasi, vaatamata hädaohu peale ümberpiiratud saada. Umbes verst maad eemal heinamaal lamab lennuk, nagu lastud lind, liikumata paigal; lendurid on põgenema saanud. Et vaenla-

lane ligiduses, on võimata aeroplaani koha peal lahti võtta; seepärast peavad „õhurööviku“ püüdjad (nagu nad ise endid hiljem kutsuda armastasid) umbes 12 versta oma järele vedama.

Tagapool on võimalus kohalikkude seppade abil lennukit koost lahti võtta ja regedele asetada. Rahulikult sõidavad sõdurid koju, väärtuslikku sõjasaaki enesega kaasa tuues. Nagu pärast lähemal järeleaatusel selgus, olid meie trehvvavad kuulid bensiini nõud ja mootorit tabanud, mille tõttu lennuk oli sunnitud maanduma. Eesti vabadussõjas tarvitas vaenlane lennukit harva, seepärast sünnitas liisugune „õhuröövli“ ilmumine suurt uudishimu ja lennuki püüdmine tegi meie sõduritele tugevasti nalja.

E. M.-s.

Sõjaväelised teated välisriikidest.

Läti.

Läti ohvitseride täienduskursused. 4. septembril lasti välja Läti ohvitseride täienduskursuste neljas lend. Selle puhul kirjutab „Läti Sõdur“:

Nelja aasta jooksul on kursused tähtsaks õpeasutuseks muutunud. Programmis on kõik modern-sõjakunsti õpeained. Lektoriteks on Läti kõrgemad ja kogemusrikkamad ohvitserid: sõjaväe komander kindral Radsinsh, staabi ülem kindral Buiwid, peastaabi ülem kindral Penikis, diiviside ülemad kindral Gopper, kolonel Rushkevits, kindral Ausan ja teised wanemad Läti sõjaväelased. Suurt osa võttis ohvitseride ettevalmistusest riigi president Tshakste, tutvustades kuulajaid riigi põhiseadusega ja rahvusvaheliste määrustega. Riigi presidendi poolt loodud loengute ja tõlgete fond tõi suurt kasu. Erilist rõhku pöörati ohvitseride ettevalmistuse peale kasvatusteaduse alal. Kursuste programmis olid sõjaväe pädagoogika, meetodika ja psükoloogia. Praktilised tööd olid taktika, topograafia, fortifikatsiooni ja laskeasjanduse aladel. Kursustele võeti vastu 127 ohvitseri, nendest lõpetasid kursuse 113. Ameti järele olid lõpetajad: 4 pataljoni ülemat, 32 kompani ülemat, 60 rühma ülemat, 14 adjutanti ja sideülemat ja 3 nooremat ohvitseri. Teoreetilisi tunde oli aasta jooksul 1915. Praktilisteks töödeks anti: fortifikatsioonile 9 päeva, topograafiale 11 päeva, taktikale 20 päeva ja laskeasjandusele 8 päeva. Aasta jooksul läks iga õpilane riigile maksma 30.250 Läti rubla.

Kursuste ülem kolonel Miglavs toonitab, et kursuste kaudu viiakse Läti sõjaväkke ühine sõjaväe doktriin. Wanemad sõjaväelased on kursustega rahul. Nendest toonitavad mõned, et kursuste kuulajad lahendasid taktilisi ülesandeid vahel paremini, kui end. Wene kindralstaabi akadeemia kuulajad.

Mälestussammas langenud sõduritele. 14. sept. avatakse Kemmernis walitsuse esitajate juuresolekul langenud Läti sõdurite mälestussammas.

Tagawarawäelaste õppustest. Lätis kutsutakse 1897 ja 1898 a. sündinud meeskodanikud 4 nädalastele sõjaväeliste õppustele. Nagu sõjavägede staabist teatatakse, kuuluvad selle õppuse alla kõik kodanikud, väljaarvatud need ohvitserid ja sõjaväe ametnikud, kes 1921. a. komisjonis käinud ja kuni korralduseni wabastatud. Wiimased kutsutakse õppusele tulewal aastal ühes teiste

ohwitseride ja ametnikkudega, kes veel õppusel ei ole käinud. Täielikult wabastatakse õppusest waimulikud. Neissamades aastates tsiivil ametnikke, waatamata, et nad mobilisatsiooni alla ei kuulu, neist õppustest ei wabastata.

Uus aumärk riikliste teenete eest. Et hinnata sõjaväelaste iseäralisi teeneid, on Läti sise-ministeeriumil väljatöötatud ja kinnitatud eriline aumärk. Aumärki võib annetada ka eraisikutele ja väljamaalastele, kes sõjaväe ja ühes sellega ka riigi hea käekäigule kaasa aidanud.

Märk kujutab enesest risti, kaetud walge emaliga; risti keskel seisawad ristamisi kaks kuld mõõka. Märki kantakse rohelistewalge triibulis, igat wärwi 6 triipu, paela otsas. Paela keskele on koetud tähed „L. A.“

Leedu.

Leedu sõjaväe manööwrid. Leedu walitsus on alati pühendanud suurt tähepanu oma sõjaväe kasvatusele. Sel aastal on Leedus kahed manööwrid. Osaline manööwer oli 12. augustil Kaunase ümbruses. Siin taheti näha tehniliste vägede ettevalmistust, sellepärast kasutati kõiki uuemaid sõjatehnikka saawutusi. Tegewuses olid kerged tankid, lennumasinad ja radiojaamad. Eriliselt häid tagajärgi saawutati tankide alal. Kerged tankid saatsid jalgwäge igal maastikul. Ka tehnilised wäed forseerisid eduga Neemani jõel Kaunase all.

Üldine Leedu sõjaväe manööwer on 10. ja 11. septembril Poneweshi-Shawli- ja Uteni ümbruses. Manööwritest wõtawad osa 4 diivisi. —g.

Ratsaspordi wõistlused Leedu sõjaväes. Leedu sõjaväes, kus spordile wäga suurt tähtsust antakse, korraldati augusti kuul ratsawäe rügementide ratsaspordi wõistlusi. Wõistluste programmi olid üleswõetud ratsawõistlused, concours hippique, raiumine mõõgaga, dshigiteerimine j. n. e. 28. ja 31. aug. wõistlustel auhindade peale wõistlesid: I osas 8 ratsanikku — sõdurit, jooksu pikkus 1500 mtr., kolme takistusega; II osas ohwitserid, jooksu pikkus 2000 mtr., mitmesuguste takistustega; III osas 3000 mtr. jooksust wõtsid osa 9 ohwitseri. Wõistluste wiimane osa oli raiumine mõõgaga, piikidega torkamine ja dshigiteerimine. Määruste järele tulid puud pooleks raiuda, kartulad purustada j. n. e. 31. aug. wõistlustest wõtsid osa ka Meemeli ümbruskonna sõdurid. Tr.

Ametlikud teated.

Nimetatakse: Kindralstaabist major Paul Triik — sama staabi I osakonna ülema abiks, arwates 25. augustist s. a.

Wiiakse üle teenistusse: Leitnant Ferdinand Mänd, 7. jalgväe rügemendist — Sõjawäe ühendatud õpeasutustesse, arwates 15. septembrist s. a. Leitnant Nikolai Trankmann, 5. jalgväe rügemendist — Pioneer-pataljoni, arwates 1. septembrist s. a. Noorem-leitnant Arkadi Wõsotsky, II diviisi suurtükiwäest — Pioneer-pataljoni, arwates 1. septembrist s. a. Noorem-Leitnant Karl Abel, Side pataljoniist — Lennuwäe rügementi, arwates 15. septembrist s. a. Wanem-leitnant Konstantin Meel, Läänemere laewastiku divisjonist — Meriwäe ekipaashi, arwates 15. septembrist s. a. Noorem-leitnant Eduard Lätte, 2. soomusrongide rügemendist — Lennuwäe rügementi, arwates 1. septembrist s. a. Leitnant Karl Behrsin, 3. suurtükiwäe rügemendist — 6. jalgväe rügementi, arwates 1. septembrist s. a.

Wiiakse üle teenistusse teenistuse huwides: Noorem-leitnant Alfred Krause, 2. soomusrongide rügemendist — 7. jalgväe rügementi, arwates 1. septembrist s. a.

Arwatakse reserwi: Ajapikendusel olew lipnik Martin Tiitso, arwates 12. septembrist s. a.

Wabastatakse: Kapten Richard Tomberg, Kindralstaabi I osakonna ülema abi kohustest — edasi jättes Kindralstaabi nimekirja, arwates 25. augustist s. a.

Arwatakse reserwi koosseisude kitsendamise puhul: Kindralstaabist sõjawäe ametniku asetäitja Johannes Audowa, arwates 1. augustist s. a. Leitnant Johannes Asem, Merijõudude staabist, arwates 1. septembrist s. a.

Kustutakse reserwi arwelt, kui mitte kaitsewäe kohustuse alla kuuluvad: Reserw naisarstid Marie Rinson, Helene Kissa ja Katharina Otto, arwates 11. septembrist s. a.

Kustutakse ohwitseride nimekirjast: Reserwi lipnik Richard Ballot, kui wäljamaa alam, arwates 9. septembrist s. a. Reserwi lipnik Woldemar Sild, kes 3. septembril 1924 a. surnud, arwates samast kuupäewast.

Kustutakse ohwitseride nimekirjast, kui riigikeelt mitteoskaja ja loetakse reameheks Wabariigi Walitsuse otsusega 4. septembrist s. a.: Reserwi noorem-leitnant Georg Hoier, arwates 4. septembrist s. a.

Kino kursused väeosade kultuurselfitustöö tegelastele.

Kindralstaabi VI Osakonna poolt korraldati Ameerika Noortemeeste Kristliku Ühingu juures toimendatud kursused kino aparaatidega ja filmidega praktiliseks ümberkäimiseks. Kursused algasid 8. sept. ja lõppesid 12. septembril. Loengud ja praktilised tööd kestsid igapäev kella 9-st kuni kella 21 ja 22-ni, 3 tunnilise lõunavaheajaga.

Kursustest osavõtjaid oli Sõjaministeeriumi poolt komandeeritud 21 isikut:

Sv. üh. õpeasutustest — noor.-leitn. Ernst Tiivel ja eraisik Woldemar Kull.

Tall. linna komandantuurist — arve allohv. Artur Roster.

Distsiplinaar kompanist — eraisik Johannes Tikerpuu;

10. jalgväe rügemendist — kapten Artur Reisberg;

Auto-tankide divisjonist — noor.-leitn. Nikolai Masing;

Kindralstaabist — eraisik Johannes Prooso;

1. jalgv. rügemendist — noor.-leitn. Karl Preibach;

5. jalgväe rügemendist — noor.-leitn. Osakr Käbala;

1. soomusrongide rügemendist — noor.-leitn. Aksel Padar;

1. diviisi kahurväest — karpal Albert Grauen;

2. jalgväe rügemendist — leitnant August Kala;

2. jalgväe rügemendist — noor. allohv. Samuel Peitel;

7. jalgväe rügemendist — leitnant Valter Verro;

7. jalgväe rügemendist — veltveebel August Tsahkna;

Ratsarügemendist — noorem-leitnant Villem Raus;

Ratsarügemendist — vanem allohvitser Elmar Rebane;

2. soomusrongide rügemendist — kapral Karl Lääts;

6. jalgväe rügemendist — vanem allohvitser Rudolf Kool;

3. diviisi kahurväest — eraisik Elmar Madisson;

Sakala partisaanide rügemendist — leitnant Ervin Braunschweig.

Kursustel tutvustati elektrotehnikaga, kuiwõrd kino alal sellega kokkupuutumist ja kursuste lühikene kestvuse aeg võimaldas, päevapildistamise teooriaga, optikaga, peasjalikult aga n.n. „koolitüüpi“ (sõjaväeosadele ja koolidele väljaantud) kino aparaatidega, nendega ümberkäimise ja töötamise ning filmide parandamisega. Kõigil osavõtjail tuli praktiliselt töötada tähendatud kino aparaatidega („Zenith“, „Cosmograph“ ja 2 vähemat tüüpi). Tehti ka näitlikke kino sisseseadeid, arvesse võttes mitmesuguseid elektrivalgustuse olusid, mis kohtadel võiksid olla, ning lahendati vastavaid ülesandeid.

Osavõtjad olid elavalt ja huviga asja juures ning võib öelda, et nad tähendatud „koolitüübilistel“ aparaatidel täiesti korralikult töötada võivad. Ühingu poolt antakse kursuse lõpetajatele vastavad tunnistused

A. N. K. Ühingu kinoosakond annab praegu filme (eeskavad 7—8-st jaost) tarvitada nädalase tähtaja peale, võttes tarvitamise eest 1000 marka. Kui ühes linnas või kohal mitu tarvitajat sama eeskava peale on, saavad nad 20% hinnaalandust. Saatekulud on tarvitaja kanda. Väljatöötamisel on tingimised filmi ühekordseks tarvitamiseks.

Ühingu kinoosakonna poolt on lubatud vastutulekut ja kaasabi igasuguste kinoabinõude muretsemisel.

Soovitav oleks, et filmide saamine Ühingu poolt saaks korraldatud üldiselt kogu kaitseväele. Selle juures oleksid vast tingimised soodsamad, kui üksikult tellides. Nii mitmeski väeüksuses saab üht eeskava näidata ainult 1—2 korda ja Ühingu praegune maks (1000 m. või 800 m.) oleks ülejõu.

Sõjainistri käsikirjad.

Nr. 409.

Tallinnas, 27. augustil 1924 a.

Võimalikkude arusaamatuste ärahoidmiseks ohvitseride teenistuskäigu arvestamisel käsin alalise väe ohvitseride kursustel viibimise aega lugeda riviteenistuseks.

P. Lill

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjainistri eest.

Nr. 414.

Tallinnas, 30. augustil 1924 a.

§ 1.

Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal 29. augustist s. a. käsin minu päewakäsu Nr. 44, s. a. täienduseks 1924 aasta jooksul ajateenijaid kaitsewäelasi tegelikust kaitsewäe teenistusest wabastada järgmiselt:

1. 3. septembril ja peale selle iga kuu esimesel kuupäewal kõiki neid, kes selleks ajaks vähemalt 18 kuud ära teeninud on, peale nende, kes teenivad ratsa rügemendis, inseneriwäes raadio-telegrafistide kursustel, lennuwäes motoristide kursustel, meriwäes, merikindlustes ja riwitute kohtadel Sõjawäe ühendatud õpeasutustes, välja arwatud üksik eskadron;

2. 15. oktoobril ja peale selle iga kuu esimesel kuupäewal kõiki neid, kes Sõjawäe ühendatud õpeasutustes, välja arwatud üksik eskadron, riwitute kohtadel teenivad ja selleks ajaks vähemalt 19 kuud ära teeninud, ja

3. 1. detsembril — kõiki neid, kes ratsa rügemendis, meriwäes ja merikindlustes teenivad ning selleks ajaks vähemalt 21 kuud on ära teeninud.

§ 2.

Kaitsewäelaste tegelikust kaitsewäeteenistusest wabastamist toimetada minu päewakäsus Nr. 44 s. a. ettenähtud korras.

O. Amberg
Sõjainister.

Nr. 415.

Tallinnas, 30. augustil 1924 a.

„Riigi Teatajas“ 1923 a. Nr. 145 awaldatud seaduse Nr. 115 põhjal kaitsewäeteenistusse wõetud tagawarawäelasi käsin tegelikust kaitsewäeteenistusest wabastada järgmiselt:

1) neid tagawarawäelasi, kes kuni 30. maini s. a. tegelikku kaitsewäeteenistusse astunud ja tegelikus teenistuses 3 kuud 25 päewa ära teeninud, 25. septembril s. a.:

2) kõiki neid tagawarawäelasi, kes 25. septembriks s. a. 3 kuud 25 päewa ära teeninud ei ole ehk peale 30. mai s. a. tegelikku kaitsewäeteenistusse astunud, igal järgmisel kuupäewal peale 3 kuu 25 päewa ärateenimist.

Tagawarawäelaste tegelikust teenistusest wabastamise juures talitada minu käsikirjas 4. märtsist s. a. Nr. 96 ettenähtud korras.

O. Amberg
Sõjainister.

Nr. 423.

Tallinnas, 4. septembril 1924 a.

Võimalikkude eksituste ärahoidmiseks Kaitsewäe ohvitseride teenistuskäigu seadluses § 28 punkt 7. ja § 31 punkt 2. ettenähtud:

a) ohvitseride (ametnikkude), aktiivseisukorrast reservi, maakaitsewäkke ehk erusse arvamisel teenistuse huvides — wabastatakse isiku tahmise vastu, ja

b) seaduslisel alusel kohtadele kinnitatud ohvitseride wabastamisel ametkohalt ja madalamale kohale määramisel samal põhjusel, — käsin igal üksikul juhtumisel enne asja otsustamist juurdluse toime panna, mis selgitaks, kuivõrd kavatsetav samm tarvilik ja paratamatu.

Alus: Kaitsewäe ohvitseride teenistuskäigu seadlus § 194.

P. Lill

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjainistri eest.

Nr. 427.

Tallinnas, 9. septembril 1924 a.

Luban käesolewal aastal maawäe riwi wäeosades peale 15. oktoobrit teenistusse jääwatele sõduritele, välja arwatud staapides ja kantsleides teenijad, välja anda üle normi üks paar pooltaldud ühes kantsaplekkidega.

Alus: Sõjanõukogu protok. 3. sept. s. a. Nr. 363 p. 10.

O. Amberg
Sõjainister.

Nr. 481.

Tallinnas, 9. septembril 1924 a.

Wabariigi Walitsuse poolt 28. novembril 1923 aastal wastuõetud Kaitsewäelaste attesteerimise seadluse põhjal käsin attesteerimist 1924 aasta eest alata 1. novembrist s. a. ning attesteerimise perioodiks lugeda aeg 10. detsembrist 1923 a. kuni 1. novembrini 1924 a.

15. detsembriks s. a. saata Korralduswalitsusse ohwitseride ja ametnikkude kinnitatud attestatsioonid ühes kõige kaasakuuluwa materjaliga, kuna üleajateenijate kohta saata ainult kinnitatud attestatsiooni lehed, jättes muud dokumendid alalhoidmiseks wäeosade staapidesse.

P. Lill

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjainistri eest.

Läti lennuwäe märgi kandmise luba.

Sõjainistri käsikirjaga 9. septembrist 1924 a. on luba antud kanda Läti lennuwäe poolt anetatud Läti lennuwäe märki järgmistel sõjawäelastel:

Major August Steinberg'il,
Kapten Karl Haase'l.
Kapten Johann-Karl Fischer'il,
Kapten Claude Emery'l,
Noorem leitnant Woldemar Post'il ja
Noorem-leitnant Richard Rotberg'il.

Wastutaw toimetaja: E. Limberg.
Wäljaandja: Kindralstaap.